

Dezbatere

Arhivele Naționale - “în plin proces de reformă internațională”

Gazeta - 170 de ani

Ioan POPA

Inițiat de noul director general al Arhivelor Naționale, Dorin Dobrin, ciclul de dezbateri privind rolul și locul Arhivelor Naționale în societatea românească a început la Iași (în noiembrie 2007), a continuat la Cluj (decembrie 2007), iar miercuria trecută (în 30 ianuarie) a avut ca gazdă Brașovul. Alegerea Brașovului fiind, evident, justificată de importanța de excepție a acestuia în plan arhivistic. În general, fiind cunoscut faptul că Direcția Județeană a Arhivelor Naționale deține nu doar circa 10.000 metri liniari poliță - raft de documente arhivistice, ci mai ales documente inestimabile ca valoare, precum privilegiul acordat brașovenilor la 1353 (cel mai vechi document original din arhivă), scrisoarea lui Neacsul din Cîmpulung către judele Johannes Benkner (din 1521), pină acum cel mai vechi document în limba română păstrat în țara noastră, și încă multe altele atestând importanța Brașovului în istoria națională.

Organizată de Direcția Județeană

Brașov a Arhivelor Naționale, în colaborare cu Biblioteca Județeană “George Barițiu” (sala de la mansonaria “Casei Baiulescu” găzduind evenimentul) și Facultatea de Litere a Universității “Transilvania”, dezbateră a supus atenției participanților - specialiștii în domeniu de la Direcția Județeană a ANR, cercetătorii de la Muzeul Județean de Istorie, Muzeul “Casa Mureșenilor”, Biblioteca “George Barițiu”, cadre didactice din învățământul superior și liceal, cercetători pasionați de problemele istoriei locale și naționale, reprezentanți ai societății civile, ziaristi - ați chestionați de principii și mai ales aspecte punctuale funcție de care se cere a fi gândit și materializat întregul proces de reformare instituțională inițiat de noua conducere a Arhivelor Naționale. S-a discutat, apreciem noi, suficient de pe larg și mai ales la obiect, în cunoștință de cauză, despre rolul instituțiilor arhivelor în societatea românească de azi și de mâine, despre coordonatele principale și practice de reformare a instituției (cu concursul specialiștilor a fost elaborat un proiect

de Lege a arhivelor menit să înlocuiască - după dezbateră și adoptarea în Parlament - Legea arhivelor nr. 16/1996), despre necesitatea de-a face “vizibile” deschiderea și transparența în activitatea arhivelor, despre informatizarea și digitizarea fondurilor de arhivă, despre pregătirea specialiștilor capabili să răspundă noilor cerințe și exigențe ale societății, despre ceea ce s-a numit “accesul la dosare”, altfel spus, ca să-l cităm pe directorul general Dorin Dobrin, despre “scoaterea Arhivelor Naționale din conul de umbră în care s-au situat cu sau fără voie”.

Cum a reieșit din discuții, procesul de reformare instituțională în domeniul arhivelor (unii au fost de părere că e mai degrabă vorba de un proces de necesară modernizare) nu va fi deloc simplu, el presupunând un complex de acțiuni și măsuri, necesitând nu doar costuri deloc neglijabile, ci și o durată ce deocamdată nu poate fi foarte riguros stabilită.

Problematica dezbaterii cum am

incercat să subliniem în cele de mai sus, fiind extrem de complexă, firesc, nu s-au “tras”, cum poate unii s-ar fi așteptat, concluzii de natură să pună, să zicem, bazele procesului de reformă inițiat. Extrem de aplicată, de responsabilă, dezbateră a avut, credem noi, și “darul” de a sublinia câteva adevăruri pe care noi, ca brașoveni nu le putem trece cu vederea. Ne gândim la sublinierile care s-au făcut în legătură cu: 1) bogatul și complexul fond arhivistic existent la Brașov; 2) specialiștii “de marcă”

pe care Direcția Județeană îi are; 3) capacitatea managementului Direcției de a răspunde “provocărilor” ultimilor ani; 4) reușitele incontestabile pe linia valorificării tezaurului arhivistic brașoven; 5) dificultatea de a prelua, prelucra și gestiona în timp util, “conform legii”, documentele tuturor creatorilor de arhivă de pe raza județului și alte aspecte de acest gen.

Dezbateri precum cele de la Iași, Cluj și Brașov vor avea loc - cum s-a precizat - în perioada imediat următoare la Timișoara, Craiova și Constanța.

In memoriam

“Ei au ieșit purificați din Iad”

Prof. N. VLAD

Motto: “Pentru toate rănilile mele,/ Eu, Doamne, te iert” (Radu Gyr).

După revoluția din decembrie 1989, s-a speriat mult, dar s-a făcut puțin. În primul rând se credea că neagra cortină care acoperea crima regimului totalitarist vreme de cinci decenii va cădea, așa cum se exprima cu decenii în urmă un poet martir. Dar, treptat-treptat, speranțele au devenit iluzii deșerte. Încă din 1991, o româncă curajoasă s-a angajat în cruciada care își propusese să prezinte românilor “o istorie care nu se învață în școli”. Este vorba de Lucia Hossu Longhin, inițiatorea serialului “Memoriile Durerii”. Chiar de la primele episoade, gestul ei hotărât a deranjat pe unii conducători ai României postdecembriste, care i-au promis că, dacă mai continuă această activitate, are un loc rezervat la Jilava sau în oricare din alte închisori și lagăre de detenție cu care regimul comunist împinsese România în anii totalitarismului. Și totuși, cu toate aceste amenințări perfide, ea și-a continuat serialul, dezvăluind suplicul la care au fost supuși sute și sute de mii de români, de la șefii partidelor istorice, crema armatei române, țărani și, mai ales, elita intelectualității române. Paralel cu această acțiune, difuzată sporadic, la ore de minimă audiență pe micul ecran, românii au asistat stupefiați la dezvăluiri diabolice la care au fost supuși cei care au avut curajul, cei care au refuzat să accepte un regim politic antinațional cu care infundase țara imperiul

Mircea
Vulcănescu

sovietic. Așa au apărut pe harta țării zeci și zeci de puncte unde au funcționat acele lagăre ale morții ascunse vederii românilor de rând, dar și străinilor. Dezvăluirile supraviețuitorilor gulagului românesc au fost mai mult decât șocante. Ceea ce i-a contrariat pe cei care îi interviuau pe acești martiri în viață, a fost atitudinea mai mult decât creștină față de tortionarii lor, și anume că nu erau dominați de tendințe vindicative, de răzbunare, după acești ani de zile le-au schingiuit nu numai trupul, dar s-au străduit să le tortureze și să le înșoasească și spiritul, demnitatea umană și multora dintre ei. În acest sens, deținuții mai vechi așteptau de vorbele apostolice ale monseniorului Gh. Ghika, care îi îmbărbăta pe cei căzuți pradă deznădejdi: “Voi nu vă dați seama cât de fericiți sîntem că avem sublima șansă de a trece prin aceste teribile încercări!”. Aceste cuvinte memorabile au constituit suportul moral de o valoare inestimabilă și care a ținut trează toată credința noastră în acele momente cutremurătoare prin care au trecut mii de martiri. La edificiul ridicat în memoria victimelor Aiudului, străjuiește o cruce simplă de lemn, unicat, ca un simbol, un memento, în memoria zecilor de mii de deținuți îngropați fără luminare și slujbă creștinăască. Pe care citim un nume care multă vreme a fost acoperit de ceneșă uitării intenționate, Mircea Vulcănescu, eruditul, iluminatul, care, cu

prețul vieții, a salvat viața unui tânăr, ca acesta să poată duce mai departe făclia demnității românești. Ultimele lui cuvinte au fost: “Vă rog să nu mă răbunați!”. Poate că acest îndemn creștinesc a făcut posibilă identificarea osemintelor sale așezate pe locul micii Golgote de la Aiud. Acest tulburător mesaj a fost îndemnul de a ierta, a-i compătimi pe degradații tortionarii. Nu poți uita pe cineva pe care îl consideri inferior țigie. Îl privești cu compasiune și te rogi: “Iartă-l, Doamne, cum l-am iertat și noi!”. Mulți ne-ar putea întreba: “Și cu ce v-ați ales din suferința voastră?”, “Cu trei lucruri esențiale pe care nu le-am avut înainte de arestare, așa cum le sublinia Lucia Hossu Longhin în “memorialele” sale: libertatea, credința și onoarea”. Cu aceste trei standarde morale, am supraviețuit terribilelor încercări la care am fost supuși, ieșind purificați din Infern. După 1989 au apărut multe pagini despre ceea ce s-a petrecut în acea perioadă întințecată. Nu s-au făcut cu scopul de a ne face publicitate adevărul, ci ca să se cunoască acest adevăr nefast, ca istoria și demnitatea umană să nu mai fie umilite, minjite cu mocirla unei propagande malefice, cum s-au străduit s-o cultive guvernauții comuniști. Astăzi, treptat, pe locurile unde au funcționat lagărele morții, prin osîrda supraviețuitorilor, s-au ridicat adevărate altare ale recunoștinței pentru jertfa martirilor neamului, avînd să

contrazică exprimarea unora că “românul iubește puțin și uită repede”. Din păcate, astăzi, asistăm la un aspect și mai duros care vulgarizează evenimentele memorabile din istoria noastră. Astfel, zile precum 1 Decembrie sau 24 Ianuarie se reduc la porții hulpave de fasole cu cîmăși sau sarmale. Se minte trupul, dar se extirpează și spiritul. Oare vreedată istoria noastră va fi repusă pe piedestalul ei firesc? Cine o va face și cum? Avem istorici competenți chiar tineri, capabili să scrie manualele școlare de istorie menite să reabiliteze situația și să înlăture actualele manuale, adevărată maculatură de prost gust. Un alt aspect care șochează este că, după aproape 20 de ani de la înlăturarea regimului totalitarist, comunismul încă trănează în România. Încercarea timidă a Președintelui țării de a demasca în plen comunismul la noi, s-a transformat într-o mascaradă oribilă, al cărei protagonist este un membru al Parlamentului român. Să sperăm că, atunci cînd ultimul supraviețuitor al acelor timpuri îngrozitoare va traversa bulevardele istoriei române, aida eorului antic de la Termopile cu făclia victoriei în mină și o va depune pe altarul patriei și va exclama triumfător: “Am învins!”, abia atunci poate, cineva se va întreba la fel ca poetul martir: “Unde sînt cei care nu mai sînt?” și tot el ne va răspunde: “Aripile lor mă apasă nevăzute-n zbor”.

Cercetarea științifică brașoveană

Dr. Valeriu Bidu (note și corespondență)

Dr. Constantin CATRINA

Pînă după decembrie 1989 s-au cunoscut foarte puține date oficiale despre cel care a fost dr. Valeriu Bidu. Doar *Enciclopedia României* “Cugetarea”. Material românesc, *Oameni și fapte* (1940), semnată de Lucian Predescu, îi menționează numele împreună cu cîteva date biografice: “... medic-șef de spital, n. 28 Febr. 1895 Brașov. A urmat medic. Cluj. Președ. org. liberale de Trei Scaune. Prefect în Dec. 1993” (Lucian Predescu, op. cit., 102).

Cele dintîi articole cu caracter monografic le datorăm însă colegului nostru dr. Ioan Lăcătușu care, în ziarul *Cuvîntul Nou* (Sfîntu Gheorghe, 1995) apoi în volumul *Personalități din Covasna și Harghita* evidențiază cu probitatea-i de publicist recunoscută, profilul și destinul acestui bărbat înțelept și puternic, care a lucrat cu deosebită pentru binele tuturor concetățenilor săi din secolul și nu numai. Diplomat în medicină, cu specializare la Paris, după ce în noiembrie 1916 se înrolează ca voluntar în Armata Română, Valeriu Bidu este numit, în decembrie 1922, ca medic

primar la Spitalul din Timăveni pentru ca, la mai puțin de doi ani, în 1924, să fie transferat la Spitalul din Tirgu Secuiesc (pentru îndeplinirea profesiei de medic primar, Valeriu Bidu tipărește la Dicosion Martin, în Tipografia Românească S.A. 1923, o listă - un Curriculum Vitae) de titluri și lucrări reprezentative, dovadă a investigațiilor și a reușitelor sale profesionale în domeniul medicinei). Pe aceste meleaguri covănește, pînă în anul 1940, numele său este asociat cu nobila acțiune de “renaștere a vieții naționale românești”. Evident, ca medic primar la Tirgu Secuiesc, dr. Valeriu Bidu încurajează și participă direct la viața socială și bisericească a urbei, Astra și comandamentele ei devenindu-i “steaua polară” în demersurile sale privind activitatea cultural-artistică. Îl interesează, de pildă, corul și repertoriul lui folcloric-patriotic, dansul în societatea românească și portul tradițional, genuri, desigur, emblematic pentru identitatea și viața spirituală a românilor din secolul. Recunoscîndu-i-se meritele pentru desfășurarea de activități culturale-artistice în cadrul Despărțimintului “Astra” din Tirgu Secuiesc, noul

președinte al acestei instituții istorice, Ioan I. Răfiroiu (1907-1982), semnează următorul document: “Mult stimat Domnule Director Valeriu V. Bidu, Aduarea generală a Despărțimintului «Astra» Tg. Secuiesc, sîmă în ziua de 19 sept. a.c. [1937], hînd în considerație și apreciînd meritele Dvoastră precum și concursul pe care l-ați dat în mod nelimitat ei, cu unanimitate, v-am ales președinte de onoare al Despărțimintului Tg. Secuiesc. Vă rugăm, ca și în viitor a ne da tot concursul Dvoastră pentru propășirea acestei instituții culturale-naționale din acest oraș. Cu deosebită stimă și considerație, Ioan I. Răfiroiu, președinte” (Bibl. Arh. Bisericii Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, Fondul Valeriu Bidu, nr. inv. 500. Într-o altă corespondență, nedată dar legată evident, de aceeași dată în care președintele, preotul Ioan Răfiroiu, își făcea cunoscută recunoștința profundă față de reușitele predecesorilor săi, astrăștii din Tirgu Secuiesc, se spune: “Iubite Dle președinte, Sînt profund impresionat de dovezile de simpatie pe care asoc.[iațiunea] «Astra»,

Desp.[ărțimintul] Tg. Secuiesc îmi dă prin trimiteră diplomei de onoare. Este pentru mine o deosebită satisfacție de a vedea că sîmăna ce am aruncat a dat roade din cele mai bune de cînd asociațiunea are în fruntea ei pe distinsul președinte. Vă mulțumesc pentru diplomă și cartea de legitimație... Col.[onel] Basarabescu” (Fond V. Bidu, nr. Inv. 435).

În mai toate însemnările ocazionale sau în articolele din presa timpului, în cele cu caracter de valorificare a trecutului nostru istoric și cultural, publicate în anii din urmă la Sfîntu Gheorghe (Ioan Lăcătușu, *Spiritualitate românească și conviețuire interetică în Covasna și Harghita*, Sfîntu Gheorghe, Edit. Eurocarpatina, 2002, p. 85-93), se aduc aprecieri de substanță cu privire la activitatea artistică patronată de către “Astra”: corurile, de pildă, reprezentînd în acești ani tribune superioare ale educației muzicale și de înapărire a unui repertoriu cu trimiteră directă la unele momente de frunte din perioada interbelică a României.

(va urma)

Așezări brașovene în Enciclopedia Muzicii Românești

Bod

Comună în județul Brașov, situată în zona de confluență a râului Ghimbășel cu Oltul; 4343 loc. (2001). Localitatea Bod este menționată documentar, pentru prima oară, în 1368. Dispune de o fabrică de zahăr (1889), produse de panificație etc. Pe teritoriul localității se află Antena de Radio-Recepție Bod (1935). Activitatea artistică din Bod este recunoscută prin îndelungată tradiție muzicală a fanfarei comunității germane (1839). În ultimii ani de la sfîrșitul secolului XX, fanfara din Bod a fost instruită de dirijorul, profesorul și compozitorul Ernst Fleps. În anul 1899 este menționat *Corul Plugarilor*. În anii celui de-al doilea război mondial, cînd Orchestra Radio București a fost dislocată în spațiul de apărare al Antenei Radio-Recepție Bod, *Corul Plugarilor* este reactivat de muzicianul Radu Botez (1909-1980). În deceniul opt al secolului XX, corul din Bod este instruit de Mihaela Zaharia și Mihai Modiga.

Rubrică realizată de Ioan POPA